

FÖRSTA VÄRLDSKRIGET

1914-1918

BAKGRUND

Nationalismen

Efter franska revolutionen växte en stark känsla fram för det egna landet – *nationalkänsla*

När Frankrike och Napoleon besegrade många länder i Europa ville medborgarna se sina länder fria

- **Nationalism** = tankar om att folk som har samma historia, talar samma språk och känner samhörighet med varandra, också har rätt att bilda ett eget självständigt land, en nation
- I vissa länder var man inte oroliga över nationalismens tankar men i stormakterna Ryssland, Österrike-Ungern och Osmanska riket var idéerna ett hot – i dessa tre riken bodde olika folk och om nationalismen segrade skulle dessa tre stormakter kunna splittras
- **Italien** bestod i början av 1800-talet av två kungariken med ett stort antal småstater – nationalismens tankar enade landet till ett rike och gav ökad makt

- **Tysklands enande** = området i nuvarande Tyskland, var uppdelat i flera olika stater – 39 stater som kallades Tyska förbundet. Två stater var stormakter; kungariket Preussen och kejsardömet Österrike
- Österrikes kejsare var mer intresserad av områden i söder än att ena alla tyska stater till ett enda Tyskland
- Preussens kung ville däremot ena landet – *Otto von Bismarck* var regeringschef i Preussen och styrde landet → genom tre krig nådde han målet:
 - i det *första kriget* mot Danmark vann Preussen och hertigdömena Slesvig – Holstein kom att tillhöra det Tyska förbundet
 - i det *andra kriget* var Preussen och Österrike oeniga om hur hertigdömena skulle styras - Preussen vann
 - det *tredje kriget* var mellan Frankrike och Preussen. Frankrikes ledare var oroliga över det Tyska förbundets ökade makt. Frankrike förlorade kriget och fick lämna ifrån sig landskapen Alsace och Lorraine.
- **Otto von Bismarck** blev kejsare över Tyskland 1871

Imperialismen

- **Imperialism** = politiskt och militärt ta makten över främmande områden
- I slutet av 1800-talet tävlade stormakterna i Europa om områden i Asien och Afrika:
 - industrin behövde råvaror och nya marknader
 - motsättningar mellan Europas stater ökade. Att skaffa och bestämma över nya områden var ett sätt att visa makt
 - Européerna ansåg att de hade ansvar för att sprida sin livsstil vidare och att kristendomen var den enda och rätta religionen
- Den industriella revolutionen och tekniska utvecklingen gav länderna i Europa ett stort övertag – det var svårt för andra länder att försvara sig mot Europas starka krigsmaterial

ORSAKER

- Imperialism
- Nationalism
- **Allianser** = om ett krig skulle bryta ut behövde länderna stöd av varandra
Ententen → Storbritannien, Frankrike, Ryssland, Italien (från 1915), USA (från 1917)
Centralmakterna (Trippelalliansen) → Tyskland, Österrike-Ungern, Italien (till 1914), Osmanska riket (från 1914)
- Kapprustning
- Europa styrdes inte demokratiskt

- <http://www.so-rummet.se/kategorier/historia/det-korta-1900-talet/forsta-varldskriget#>

KRIGSUTBROTTET 1914

- **Skotten i Sarajevo den 28 juni 1914** = den österrikiske kronprinsen *Franz Ferdinand* och hans fru *Sophie* blev mördade under ett terrorattentat när de besökte Sarajevo
- **Svarta handen** var en nationalistisk terrororganisation från Serbien som ville att Bosnien skulle tillhöra ett "Stor-Serbien" istället för att vara en del av Österrike-Ungern
- En 19-årig man vid namn **Gavrilo Princip** utförde attentatet
- Regeringen i Österrike-Ungern uppfattade mordet som ett hot som skulle kunna splittra staten – man var orolig att folket skulle kräva att få bilda egna självständiga stater. Regeringen ansåg även att Serbiens regering inte hade gjort tillräckligt för att stoppa terrororganisationen → straffa Serbien med ett krig

SVARTA VECKAN

- Regeringen i Österrike-Ungern ville ha hjälp från Tyskland för att anfälla Serbien då de var oroliga att Ryssland skulle vara på Serbiens sida - om de var det, skulle Österrike-Ungern riskera krig mot Storbritannien och Frankrike → Ententen
- Tyskland lovade att hjälpa Österrike-Ungern eftersom de ansåg att Ryssland inte var något hot
- Den 28 juli 1914 förklarade Österrike-Ungern krig mot Serbien
- Den ryske tsaren Nikolaj II ansåg att Österrike-Ungerns krig mot Serbien var ett direkt hot mot Rysslands säkerhet
- Regeringarna hotade varandra med krig och började mobilisera (förbereda inför strid) sina arméer...

- **Tisdag 28/7:** Österrike-Ungern förklarar krig mot Serbien
- **Onsdag 29/7:** Ryssland mobiliserar sin armé
- **Torsdag 30/7:** Tyskland kräver att Ryssland avbryter mobiliseringen
- **Fredag 31/7:** Tyskland hotar Ryssland med krig
- **Lördag 1/8:** Tyskland mobiliserar och förklarar krig mot Ryssland. Frankrike mobiliserar
- **Söndag 2/8:** Tyskland kräver fri passage genom Belgien i händelse av krig mot Frankrike
- **Måndag 3/8:** Tyskland marscherar in i Belgien, förklarar krig mot Frankrike
- **Tisdag 4/8:** Storbritannien förklarar krig mot Tyskland

KRIG!

KRIGETS FRONTER

- Kriget utspelades på flera olika platser...
- **Västfronten** = en sträcka mellan Nordsjön och Schweiz där fienderna möttes (fransmän och tyskar)
- **Skyttegravar** på västfronten = längs västfronten byggdes stora gravar där soldaterna gömde sig för fienderna

- **Östfronten** = front i öst mellan Ryssland och Tyskland, samt Österrike-Ungern
- **Handelsblockader** = både Tyskland och Storbritannien försökte blockera transporter av varor och människor → människorna drabbades av varubrist, svält
- **Den italienska fronten** = 1914 var Italien neutralt trots landet tillhörde centralmakterna. 1915 bytte landet sida eftersom man fått löfte av ententens regeringar att få bestämma över ett landområde i södra Österrike där fanns en italiensk befolkning
- **Kriget i Mellanöstern** = Osmanska riket var på Tysklands och Österrikes sida – ville ha hjälp mot Ryssland som var deras huvudfiende. Man ville även förhindra att flera invånare ökade sina krav på självständighet
- **Japan** = landet ville ta över Tysklands kolonier i Kina och anslöt sig till ententen 1914 – lyckades nå sina krigsmål
- **Kolonierna i Afrika** = i de tyska och brittiska kolonierna förekom hårda strider fram till 1918 och flera soldater från de brittiska och franska kolonierna deltog i kriget

KRIGSÅREN 1917-1918

- **Ubåtskriget 1917** = USA var neutralt fram till 1917 då tyska ubåtar sänkte flera amerikanska skepp som skulle leverera varor till Europa. USA förklarade krig mot Tyskland
- **Ryska revolutionen 1917** = i Ryssland ledde kriget till en ekonomisk och politisk kris. I februari 1917 utbröt en revolution och den ryske tsaren Nikolaj II tvingades avgå. Under oktoberrevolutionen 1917 tog Bolsjevikerna (kommunistiskt parti med Vladimir Lenin som ledare) makten i Ryssland genom en statskupp. Ett inbördeskrig utbröt 1918 och 1922 blev Ryssland Sovjetunionen. Ryssland och Tyskland skrev ett fredsavtal 1918.
- Tyskland fortsatte kriga på västfronten men de franska och brittiska soldaterna lyckades göra motstånd. När amerikanska soldater anlände till Europa 1918 drevs de tyska soldaterna tillbaka
- Många människor protesterade mot kriget. I Tyskland demonstrerade folket och krävde att kejsaren skulle avgå och att kriget skulle ta slut. Den 9 november avgick kejsare Wilhelm II
- Den 11/11 kl. 11.00 1918 blev det eldupphör på västfronten och några veckor innan hade den österrikiska militären gett upp mot Italien... kriget var över...

VERSAILLESFREDEN 1919

- 1919 samlades segrarmakterna i Paris för att tillsammans skriva ett fredsavtal...
- **Nationernas Förbund, NF** bildades med syfte att försöka bevara freden – initiativ från USA:s president Woodrow Wilson. Wilson ville även att så många som möjligt skulle få bilda egna självständiga stater
- Tyskland och de andra medlemmarna i centralmakterna skulle ta på sig skulden för kriget och betala vad det kostat - Tyskland skulle betala mest eftersom det var det största landet i centralmakterna
- Ett annat krav var att Tyskland skulle ha en liten militär med endast 100 000 man och alla tyska krigsskepp skulle överlämnas till britterna. Tyskland skulle även lämna tillbaka områden Alsace och Lorraine till Frankrike och landområden i Polen och Danmark
- Österrike-Ungern splittrades i tre nya stater: Österrike, Ungern och Tjeckoslovakien
- Kroatien, Slovenien och Bosnien skulle tillsammans med Serbien, Makedonien och Montenegro ingå ett nytt land; Jugoslavien
- Polen blev självständigt
- Det Osmanska riket upplöstes och Turkiet, Saudiarabien, Irak, Syrien, Palestina och Libanon uppstod
- Japan fick behålla de områden som landet hade erövrat från Tyskland i Kina
- NF tog över tyska kolonier och några av de nybildade staterna i Mellanöstern och delade ut dem som "mandatområden" till segrarmakterna
- Syrien och nuvarande Libanon blev ett franskt mandatområde och Palestina och nuvarande Israel, Irak, Kuwait och Jordanien blev brittiska mandatområden

FRED?

Nytt världskrig 1939...

